

Asia: VN/12957/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

4 luku – Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Tunnistattekko, että esitetyillä laeilla olisi vaikutuksia, joita ei ole huomioitu esityksessä?

-

Muu palaute vaikutusarvioista

Lain lähtökohta ja tavoitteet selkiyttää merituulivoiman pelisääntöjä, kehittämisedellytyksiä ja lupakäytäntöjä Suomen talousvyöhykkeellä ovat hyvät. Yhteinen kehikko on tarpeen, sillä merituulivoimakeskustelu on viimeisten vuosien aikana ryöpsähtänyt ja aiheen ympärillä on paljon spekulatiota ja suuria ennakko-odotuksia. Esitysluonnos on valmisteltu huolella eri näkökulmia punniten.

Suhteesta merialuesuunnitelmaan

Suomen ensimmäinen, rannikon maakuntien liittojen yhdessä sidosryhmien kanssa valmisteleva ja kunkin maakuntavaltuuston hyväksymä merialuesuunnitelma valmistui loppuvuodesta 2020. Ensimmäisellä suunnittelukierroksella tunnistettiin, että erityisesti Pohjanlahdella on hyvät edellytykset laajamittaiselle merituulivoimarakentamiselle. Suunnitelman Energiantuotantomerkinnällä osoitetaan merituulivoimalle potentiaalisia alueita. Alueet sijoittuvat pääasiassa ulkosaariston ja ulompien rannikkovesien sekä avomeren vyöhykkeille vähintään 10 kilometrin päähän rannikosta ja 10–50 metrin syvyydelle. Potentiaalisia alueita osoitettaessa on huomioitu muun muassa merenkulun alueet, syvyys, Natura 2000 -alueet ja muut luontoarvot, maisema-arvot sekä maanpuolustuksen tarpeet.

Merialuesuunnitelman päivitykseen tähtäävä toinen kierros aloitettiin vuoden 2024 alussa maakuntahallitusten päätöksillä kaikissa rannikon maakuntien liitoissa. Päivityksen ensisijaisena pontimena on tarkentaa erityisesti merituulivoimatuotantoon soveltuvia alueita vastaamaan mm.

talousvyöhykelainsäädännön ja julkisessa keskusteluissa nousseisiin tarpeisiin. Merialuesuunnitelman päivitystä varten käynnistettiin ympäristöministeriön rahoituksella vuoden 2023 aikana useita merituulivoimaselvityksiä eri sidosryhmiä ja hallinnonaloja osallistaen. Tavoitteena on, että merialuesuunnitelman päivitys valmistuu vuoden 2026 loppuun mennessä.

Hallituksen esityksessä todetaan aivan oikein, että laaja-alaisilla ja yleispiirteisillä merialuesuunnitelmilla ei ole oikeusvaikutuksia eikä niillä ole sitovaa vaikutusta muun lainsäädännön mukaisiin lupa- tai muihin menettelyihin. Suunnitelmien vaikuttavuus perustuu pitkälti eri viranomaisten ja myös muiden tahojen keskinäiseen yhteistyöhön ja mahdolliseen sitoutumiseen ottaa suunnitelmat huomioon omassa toiminnassaan.

Varsinais-Suomen liitto yhtyy lain perusteluissa esitettyyn näkemykseen säilyttää merialuesuunnitelman nykyinen oikeudellinen status ohjaavana, muttei sitovana asiakirjana, joka tarkentuu suunnittelun edetessä. Samalla on kuitenkin tärkeää tunnistaa merialuesuunnitteluun käytetyt mittavat resurssit sekä hyödyntää prosessissa tehtyä sidosryhmäyhteistyötä, yhteistä näkemystä merialueen kestävästä käytöstä ja koko merialuetta koskevaa tuotettua uutta tietoa mahdollisimman laaja-alaisesti.

Esitysluonnoksessa todetaan, etteivät merialuesuunnitelman energiantuotantoalueiden rajaukset anna täydellistä tietoa merenpohjan soveltuvuudesta merituulivoimarakentamiseen ja että talousvyöhykkeeltä on vähemmän tietoa saatavilla kuin aluevesiltä merituulivoima-alueiden tunnistamiseksi riittävällä tarkkuudella. Voimassa olevassa merialuesuunnitelmassa on tunnistettu laaja-alaisesti merituulivoiman rakentamisen taloudellisia tekijöitä, ja meriluonto- ja ympäristö sekä muut merelliset toiminnot huomioiden ja yhteensovittaen merelliseen energiatuotantoon lähtökohtaisesti parhaiten soveltuvat alueet. Merialuesuunnitelmaa ja siinä hyödynnettyä merituulivoima-alueiden mallinnusta ollaan päivittämässä, mutta merituulivoiman taloudellista soveltuvuutta ja kannattavuutta on tällä hetkellä nykyisessä energiamarkkinatilanteessa hyvin vaikeaa arvioida. Tästä syystä päivitettävässä merialuesuunnitelmassa tullaan keskittymään merituulivoima-alueiden tunnistamiseen siten, että haitalliset vaikutukset muihin merellisiin toimintoihin ja meriluontoon ja -ympäristöön pysyvät mahdollisimman pieninä.

Kuten esitysluonnoksessa todetaan, esillä olleet talousvyöhykkeelle suunnitellut merituulivoimahankkeet tulevat todennäköisimmin toteutumaan aikaisintaan 2030-luvun puolivälissä. Tämän vuoksi on tarpeen varmistaa merialuesuunnitelman ajantasaisuuden ja tietopohjan ylläpito sekä tämän työn edellyttämä maakuntien liittojen resursointi tulevina vuosina.

Vuorovaikutuksesta ja vaikutusten arvioinnista hyödyntämislupaa valmisteltaessa

Esitysluonnoksessa todetaan, että kilpailutettavat alueet valitsisi valtioneuvosto huomioiden yhteiskunnan kokonaisedun, kuten eri merenkäyttömuodot ja mahdollisuudet tuotetun energian

siirtoon. Merituulivoimapuistot ovat suuria, ydinvoimalaitoskokoluokan sähköntuotantoyksiköitä ja niiden liittäminen kantaverkkoon vaatii huomattavia lisäinvestointeja. Hankekehittäjät vastaavat kantaverkon liittymispisteeseen rakennettavan liittymisjohdon toteuttamisesta ja kustannuksista sekä maksavat Fingridille liittymismaksun. Kantaverkon vahvistamisen myötä kantaverkko ja hankkeiden liittymisjohdot tulevat vaatimaan nykyistä enemmän maa-alaa mantereelta sähkön siirtoon.

Esitysluonnoksen 2 §:n Talousvyöhykkeen merituulivoima-alue perusteluissa viitataan em. yhteiskunnan kokonaisuuteen ja muiden toimintojen kuten kalastuksen ja merenkulun huomioimiseen ja että ”kilpailutukseen soveltuvien alueiden selvittämiseksi olisi mahdollista tarkastella merialuesuunnitelmia”. Samassa yhteydessä todetaan tarpeelliseksi asianosaisten kuuleminen hallintoalain 11 §:n mukaisesti. Merituulivoima-alueiden kaapeloinnilla tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia merialueen ympäristöön ja muihin toimintoihin myös kuntien ja maakuntien liittojen lakisääteisen kaavoituksen piiriin kuuluvilla aluevesillä ja maa-alueilla. Tämän vuoksi on tärkeää, että vuorovaikutuksen vaatimus päätöstä valmisteltaessa lisättäisiin itse lakitekstiin. Perusteluihin tulee asianosaisiksi lisätä merialuesuunnittelusta vastaavat rannikon maakuntien liitot.

Esitysluonnoksen 15 §:n Hyödyntämislupa perusteluissa todetaan, että hyödyntämislupa antaisi yksinoikeuden vain alueen käyttöön merituulivoimaan, eikä se siten estäisi täysin alueen muuta käyttöä. Hyödyntämislupa ei antaisi oikeutta rakentaa, koska rakentamisoikeus ratkaistaisiin muissa lupamenettelyissä, kuten vesilupaprosessissa. Hyödyntämislupa ei siten olisi vielä takuu mahdollisuudesta toteuttaa hanke. Myös ympäristövaikutusten arviointi voitaisiin laatia vasta hyödyntämisluvan myöntämisen jälkeen. Hyödyntämislupa ei antaisi myöskään oikeutta kaapelien tai putkien laskemiseen.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitetään, että valtioneuvosto voi myöntää tuulivoimatoimijoille talousvyöhykkeen hyödyntämisluvan, jolle tulee laatia ns. SOVA-arviointi. Vaikka suunnitelmat tulevat tarkentumaan vasta hyödyntämisluvan myöntämisen jälkeen, tulee jo tässä SOVA-arviointivaiheessa selvittää ja varmistaa energian siirto ja energiatuotantoalueiden kytkettävyys sähköverkkoon. Myös siirtoyhteyksien, kytkentäasemien ja energiaa hyödyntävien laitosten ympäristövaikutukset ja kaavoitustarpeet aluevesillä ja rannikkoalueilla tulee arvioida ja ottaa huomioon.

Esitysluonnoksen vaikutusten arvioinnista

Merituulivoiman vaikutukset ilmastoon alaluvussa 4.2.3. on kuvattu yksipuolisesti ainoastaan tuotantovaiheen päästöttömyyteen viitaten. Kuvausta tulisi täydentää siten, että merituulivoimalla, kuten kaikilla energiantuotantomuodoilla, on myös koko elinkaaren aikaisia kokonaisvaikutuksia ilmastoon. Elinkaaren ilmastovaikutukset tulisi arvioida tarkkaan laskennallisesti viimeistään YVA-menettelyssä kaikkien rakennusosien koko elinkaaren osalta sekä maankäytön muutosvaikutukset mukaan lukien.

7 luku – Säännöskohtaiset perustelut

Palaute alueen valinnasta

-

Palaute vakuuksista (osallistumisvakuus ja edistämisvakuus)

-

Palaute maksuista (osallistumismaksu ja hyödyntämismaksu)

-

Muu palaute kilpailutuksesta

-

Palaute hyödyntämisluvasta

-

Palaute valitusten osittaisesta keskittämisestä Vaasan hallinto-oikeuteen (Eryteisesti hallinto-oikeuksille, korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja markkinaoikeudelle osoitettu kysymys)

-

Palaute muutoksenhausta

-

Palaute talousvyöhykelain muutoksista

-

8 luku – Lakia alemman asteinen sääntely

Palaute asetuksella myöhemmin säädettäviin asioihin liittyen

-

Muu palaute

Tähän pyydetään jättämään palaute vain niistä asioista, joita ei ole mainittu yllä.

-

Mäkynen Heli
Varsinais-Suomen liitto

